

Хильченко А.С.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права,
кандидат юридичних наук*

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ПРИЗНАЧЕННІ ПОКАРАННЯ

Нормативні засади правозастосовчого процесу в останній час зазнають значних змін. Це проявляється у використанні онлайн-сервісів при здійсненні правосуддя. Однак, популярність набирають питання можливості винесення рішень на підставі штучного інтелекту. Найбільше поширення застосування ІТ у сфері права з 2012 року можна простежити в США. Крім цього, деякі вчені (проф. Глебов І.М.) ведуть мову штучний юридичний розум.

Штучний інтелект – це, по-перше, наука і технологія створення інтелектуальних машин, особливо інтелектуальних комп'ютерних програм (What is Artificial Intelligence? FAQ от Джона Маккарти, 2007), по-друге, властивість інтелектуальних систем виконувати творчі функції, які традиційно вважаються прерогативою людини (Аверкин А.Н., Гаазе-Рапопорт М.Г., Поспелов Д.А. Толковый словарь по искусственному интеллекту. – М.: Радио и связь, 1992. – С. 105. – 256 с.).

Одним з важливих переваг штучного інтелекту в юриспруденції є можливість аналізу ситуації.

Наприклад, британське бюро Serious Fraud Office SFO, яке веде боротьбу з тяжкими злочинами в сфері шахрайства і корупції прийняло на роботу робота, створеного компанією RAVN. В задачу робота входить робота слідчого: відбір інформації, її структурування і підготовка висновків. Уперше цю програму використовували при розслідуванні у справі великої компанії автовиробника Ролс-Ройс. В результаті робіт допоміг слідчій групі вивчити 30 мільйонів документів, обробляючи по 600 тисяч штук щодня. Для людини для виконання такої задачі потребувалося б набагато більше часу.

Один з напрямків використання штучного інтелекту в праві – це оцінка ймовірності вирішення справи. Саме ця сфера породжує

найбільше питань та викликає неоднозначність у підходах науковців. Для такої мети інтелектуальній системі необхідно ознайомитися з фабулою справи, вивчити відповідне законодавство, проаналізувати попередню судову практику. Нова технологія, розроблена вченими Університетського коледжу Лондона, вірно передбачила 79% рішень Європейського суду з прав людини. Крім цього, штучне моделювання судових актів дозволило роботам у 70% випадків повторити рішення Верховного Суду США.

Компанія IBM розробила програму ROSS, яка відстежує всі зміни в законодавстві і прецеденти в області банкрутства і на конкретне питання в цій галузі права починає пошук у всіх існуючих зведеннях законів, і, знайшовши відповідь, формулює його, підкріплює підбіркою правових норм, судових прецедентів і цитат з другорядних джерел. Користувачі програми кажуть, що вона допомагає їм заощадити від 20 до 90% часу: так, завдання, що відняв шість годин часу юриста, що працює без програми, зайняло у його колеги з програмою всього 2 години.

Радутний О.Е. відмічає, що штучний інтелект, фізично втілений в об'єкт робототехніки, повинен розглядатися в якості суб'єкта правовідносин, можливо, десь посередині між юридичними і фізичними особами, поєднуючи їх окремі риси з врахуванням відповідної специфіки. Можливо, штучний інтелект може одночасно розглядатися і як об'єкт, і як суб'єкт права... Між тим, роздуми щодо відповідальності, в тому числі кримінальної, штучного інтелекту мають сенс тільки в тому випадку, якщо людство збереже контроль над ним (Радутний О.Е. Кримінальна відповідальність штучного інтелекту // Інформація і право. – № 2 (21). – 2017. – С. 129, 130).

У практиці призначення покарання проблема використання штучного інтелекту пов'язана з вирішенням можливості врахування роботами «людського фактору», прояву гуманізму чи навпаки посилення репресії, справедливого відношення до особи, яка вчинила злочин. Особливо, постає гостро питання штучного інтелекту при вирішенні питань пеналізаційного характеру на підставі суддівського розсуду. Мабуть, перевага у використанні робота-судді чи людини-судді залежатиме від ціннісного змісту права в той чи інший період існування людства. Звичайно, зі зростанням та розвитком ІТ змінюватиметься штучний інтелект. Можливість реалізації творчого

підходу до вирішення правових питань, моральна мотивація поведінкових практик залежатиме від інформаційної революції у створенні штучного надінтелекту, який буде здатен до самовдосконалення та самооцінки.

На даний час приходимо до висновку щодо успішного використання штучного інтелекту у тих країнах, в яких законодавство піддане жорсткій формалізації правозастосовчого процесу. Так, якщо вести мову про застосування математичних підходів до призначення покарання, як це зроблено в США, не викликає значних питань про можливість частково використання штучного інтелекту. У країнах, в яких законодавство менш формалізоване, або вирішення питань призначення покарання будується на достатньо широкій судовій дискреції, як це має місце в Україні, застосування штучного інтелекту може зводитися до збору та оцінки обставин та підбору певних юридичних формулювань до типових життєвих ситуацій.

Якщо будуть вироблені та надані достатньо чіткі критерії для відбору міри кримінально-правового впливу, то стане можливим постановка питання про вирішення питань на підставі суддівського розсуду роботом-суддею. Однак, така ситуація може призвести до того, що призначене покарання буде застосоване у рамках належної юридичної процедури та у передбачених законом межах, тобто юридично мотивованим, проте не буде соціально обгрунтованим. Ми зіштовхнемося з проблемами, коли покарання не виконуватиме одночасно правову та соціальну функції. Людина-суддя є членом суспільства, тому може оцінити виклики свого часу, передбачити можливість виправлення особи, її ресоціалізації, виходячи з існуючих умов життя цієї людини та рівня економічного розвитку у державі. Штучний інтелект не здатен пройти необхідну соціалізацію по типу людської для того, щоб винести не лише юридично мотивоване, а й соціально обгрунтоване покарання. Однак, для того судді і не буде притаманне зловживання правом. На даний період оптимальним є використання штучного інтелекту в якості технічного судді при вирішенні питань пеналізаційного характеру.